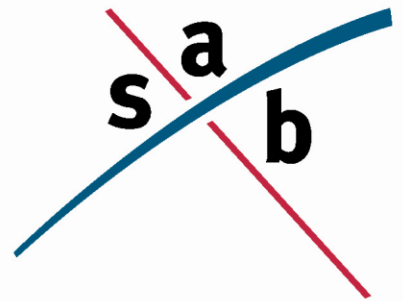

SAB • Arnhem
bezoekadres
Frombergdwarstraat 54
6814 DZ Arnhem
correspondentieadres
Postbus 479
6800 AL Arnhem
T [026] 357 69 11
F [026] 357 66 11
I www.sab.nl
E arnhem@sab.nl
KvK Arnhem 09122123

SAB • Amsterdam
SAB • Eindhoven

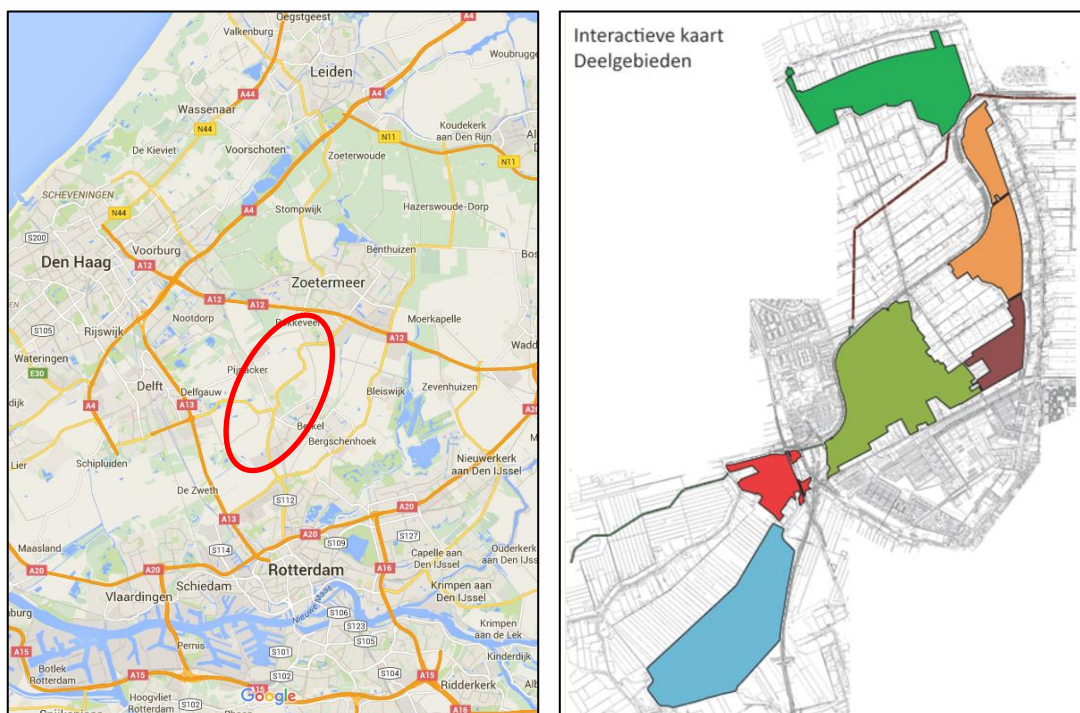

Briefrapport

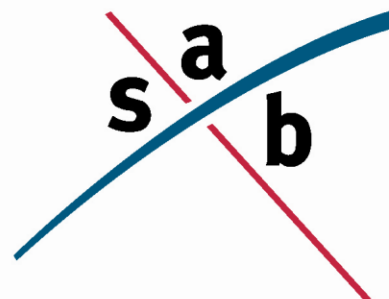
aan: Gemeente Lansingerland
van: SAB
ons kenmerk: ZAND/GEST/150236
datum: 9 december 2015
betreft: Bureaustudie Natuur Groenzoom aanwezig en potentiële waarden

AANLEIDING

Gemeente Lansingerland heeft SAB gevraagd een bureaustudie uit te voeren van de huidige staat van de flora en fauna in het nieuwe natuurgebied Groenzoom en potenties voor dit gebied qua soorten. Dit briefrapport voorziet hierin. De Groenzoom is het smalste onderdeel van de Groenblauwe Slinger. De Groenzoom wordt ingericht met water, rietlanden en graslanden en af en toe beplanting. Met fietspaden, kanoroutes, voetpaden en ruiterspaden wordt het gebied ook toegankelijk gemaakt voor recreatie. De openheid van de Hollandse polder blijft in tact en ook begrazing van de graslanden met koeien en schapen zal in de toekomst onderdeel zijn van het natuurbeheer. Navolgende afbeelding toont de ligging van het plangebied.

Links: topografische kaart met globale ligging van de Groenzoom. Rechts: verbeelding van de Groenzoom, opgedeeld in verschillende deelgebieden: donkergroen: Keulseweg en N470, oranje: Noordersingel, roodpaars: Kleihoogt, lichtgroen: Oostmeerderpolder, rood: Klapwijkse knoop, lichtblauw: Bergboezem.

WERKWIJZE

De Groenzoom is opgedeeld in een aantal natuurtypen (bijlage I). De meeste daarvan zijn opgenomen in de Index Natuur en Landschap (www.portaalnatuurenlandschap.nl). Er is dan een code aan gekoppeld. In navolgende tabel is weergegeven welke natuurtypen in welke deelgebieden voorkomen.

De verschillende natuurtypen met code zijn in de Index Natuur en Landschap beschreven. Per natuurtype worden kwalificerende soorten gegeven. De aanwezigheid van deze soorten is (één van) de voorwaarde(n) om een dergelijk natuurtype aan natuur toe te kennen. Hoe meer kwalificerende soorten in het gebied aanwezig zijn, des te beter is ook de kwaliteit van het natuurtype.

Vanwege het bovenstaande wordt in dit briefrapport enkel gefocust op de (potentiële) aanwezigheid van kwalificerende soorten in de Groenzoom. Aan de hand van de reeds uitgevoerde nulmeting (2015) en verspreidingsgegevens van waarneming.nl is een inschatting gemaakt van reeds in het plangebied aanwezige kwalificerende soorten en dergelijke soorten die niet in het plangebied maar wel al in de nabije omgeving aanwezig zijn. Aan de hand hiervan is beredeneerd welke soorten een reële kans hebben om in de komende jaren het plangebied te koloniseren of de populatie uit te breiden.

Voor de Groenzoom wordt een beheerplan opgesteld. Dit is nu nog niet beschikbaar. Een goed beheer vergroot de kans op vestiging van kwalificerende soorten in het plangebied aanzienlijk. In dit rapport wordt ervan uitgegaan dat de vestiging van kwalificerende soorten in de Groenzoom niet wordt belemmerd door een verkeerd beheer.

Tabel geeft weer welke natuurtypen in de verschillende deelgebieden aanwezig zijn. Natuurtypen met een code zijn officiële natuurtypen volgens de Index Natuur en Landschap.

	Moeras	Bloem- dijk	Kruiden - en fauna- rijk gras- land	Vochtig weide- vogel- gras- land	Hoog- en laag- veen- bos	Bos- plant- soen	Overig groen	Open water
	N05.01	N12.01	N12.02	N13.01	N14.02			
Oostmeerderpolder	X	X	X		X	X	X	X
Kleihoogt	X	X	X			X	X	X
Noordersingel	X	X	X			X	X	X
Keulseweg en N470	X	X	X			X	X	X
Klapwijkse knoop	X		X			X	X	X
Bergboezem		X	X	X			X	X

SAB • Arnhem

bezoekadres
Frombergdwaarsstraat 54
6814 DZ Arnhem

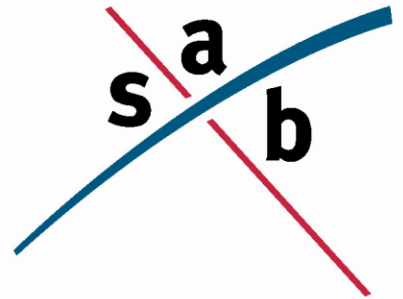
correspondentieadres
Postbus 479
6800 AL Arnhem

T [026] 357 69 11
F [026] 357 66 11
I www.sab.nl
E arnhem@sab.nl

KvK Arnhem 09122123

SAB • Amsterdam

SAB • Eindhoven

BUREAUSTUDIE

N05.01 Moeras

In de huidige situatie is het moeras pas recentelijk aangelegd. Op veel plekken waar moeras is gepland, is nu nog open water aanwezig. De huidige kwaliteitsklasse is derhalve 'slecht'. In de toekomstige situatie zal met het juiste beheer de kwaliteit van het moeras zijn verbeterd. Er wordt nu naar gestreefd dat over zes jaar de kwaliteitsklasse 'matig' zal zijn behaald.

Volgens verspreidingsgegevens van waarneming.nl is voor wat betreft de kwalificerende plantensoorten in het plangebied reeds gevleugeld hertshooi aanwezig. In de omgeving van het plangebied zijn nog meer kwalificerende plantensoorten aangetroffen: genadekruid, gewone dotterbloem, lidsteng, poelruit en rietorchis. Zodra de kwaliteit van het moeras verbeterd is de kans groot dat, gezien de kleine afstand tussen de huidige groeiplaats en het plangebied, deze soorten zich in het plangebied kunnen vestigen.

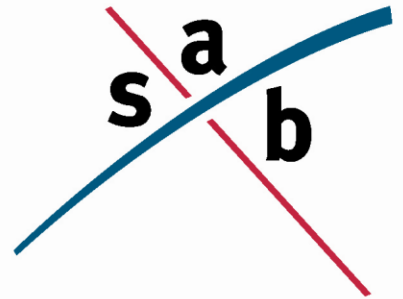
Qua kwalificerende vogelsoorten zijn volgens waarneming.nl al veel soorten in het plangebied aanwezig: baardman, blauwborst, blauwe kiekendief, bruine kiekendief, grote zilverreiger, lepelaar, roerdomp, sprinkhaanzanger. In de omgeving van het plangebied is ook nog de kwak aanwezig. Met het verbeteren van de kwaliteit van het moeras, zullen broedmogelijkheden voor deze soorten toenemen. De kans is groot dat deze soorten zich dan definitief kunnen vestigen en tot broeden kunnen komen in het plangebied. Soorten die al in het plangebied broeden kunnen hun populatie uitbreiden.

N12.01 Bloemdijk

Tijdens het uitvoeren van de nulmeting (2015) waren de bloemdijken pas recent aangelegd. De kades waren derhalve grotendeels nog kaal. Als uit wordt gegaan van de kwalificerende soorten van het Portaal Natuur en Landschap waren deze nog niet aanwezig. Derhalve vallen de dijken in de huidige situatie in de kwaliteitsklasse 'slecht'. Over zes jaar dient dit 'matig' te zijn.

In het plangebied zijn nog geen kwalificerende plantensoorten aanwezig volgens verspreidingsgegevens van waarneming.nl. In de omgeving is wel reeds beemd kroon en wilde marjolein aanwezig. De kans is reëel dat deze soorten zich daarom op de bloemdijken kunnen vestigen. Ook kan overwogen worden om bloemenmengsels in te zaaien van kwalificerende plantensoorten. Op deze manier kan de vestiging van kwalificerende plantensoorten worden versneld.

In het plangebied zijn volgens waarneming.nl reeds de argusvlinder en bruin zandoogje aanwezig. In de omgeving komen ook reeds het bruin blauwtje, groot dikkopje en zwartspruetdikkopje voor. De aanwezigheid van de waardplanten op de bloemdijken vergroot aanzienlijk de kans op de aanwezigheid van deze vlindersoorten, aangezien deze soorten zich dan kunnen vestigen op de bloemdijk en een populatie kunnen vormen. Navolgende tabel geeft een overzicht van de waardplanten van deze vlindersoorten. De waardplanten zijn niet per se kwalificerende plantensoorten, maar vergroten enkel de kans om kwalificerende vlindersoorten naar de bloemdijken te lokken.

Vlindersoort	waardplant
Argusvlinder	Diverse overblijvende grassen, zoals krobaar, ruwe smele, rood zwenkgras, kweek en beemdgras
Bruin zandoojje	Diverse grassen, zoals vossenstaart, gewoon reukgras, krobaar, ruwe smele, kweek, rood zwenkgras en engels raaigras
Bruin blauwtje	Diverse soorten ooievaarsbek, met name kleine ooievaarsbek en gewone reigersbek
Groot dikkopje	Diverse grassen, zoals breedbladige zwenkgrassen en beemdgrassen, kweek, witbol en pijpenstrootje
Zwartsprietdikkopje	Diverse grassen, zoals gladde witbol, krobaar, timoteegras, kweek

N12.02 Kruiden- en faunarijk grasland

Volgens de nulmeting (2015) bestaan de meeste graslanden in het plangebied nog uit raaigrasweiden. Een aantal zijn sterk verruigd vanwege het ontbreken van beheer. Over zes jaar dient de kwaliteit van het kruiden- en faunarijk grasland 'matig' te zijn.

In het plangebied zijn reeds enkele kwalificerende plantensoorten aanwezig. Het betreft gewone brunel, gewone margriet, grote ratelaar en knoopkruid. In de omgeving komt ook al echte koekoeksbloem voor. Met de tijd zullen de abiotische factoren voor dit natuurype verbeteren (uitgaande van optimaal beheer). Bovengenoemde plantensoorten zullen zich dan zeer waarschijnlijk verder uit kunnen breiden. Net als voor de bloemdijk kan ervoor gekozen worden om bloemenmengsels met kwalificerende soorten in te zaaien.

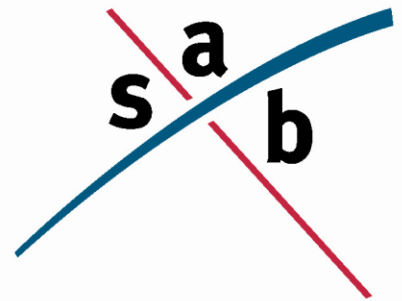
Kwalificerende soorten dagvlinders voor kruiden- en faunarijk grasland zijn vrijwel hetzelfde als voor de bloemdijk. Zie derhalve voorgaande stuk tekst over kwalificerende vlindersoorten voor de bloemdijk.

N13.01 Vochtig weidevogelgrasland

Voor wat betreft het weidevogelgrasland in deelgebied de Bergboezem is in 2010 en 2014 onderzoek gedaan door VanderHelm Milieubeheer B.V. naar de aanwezigheid van nesten van kwalificerende weidevogels. In navolgende tabel zijn deze resultaten weergegeven. Ook is voor twee weidevogelsoorten het Bruto Territoriaal Succes (BTS) vastgesteld. Dit is het percentage aan vastgestelde broedparen met jongen die bijna kunnen vliegen ten opzichte van het totaal aantal broedparen. Uit deze tabel blijkt dat reeds 9 van de 13 kwalificerende weidevogels in het deelgebied Bergboezem broeden. Uit gegevens van waarneming.nl blijkt dat ook de kempfaan, wulp, watersnip en wintertaling in het deelgebied aanwezig zijn. Volgens het weidevogelonderzoek komen deze soorten echter niet tot broeden in deelgebied Bergboezem.

Het BTS dient boven de 50% te liggen om ervoor te zorgen dat genoeg jongen groot worden gebracht om sterfte onder volwassen weidevogels te compenseren. Uit navolgende tabel blijkt dat dit door de grutto en tureluur in 2010 niet werd gehaald en in 2014 wel. In 2014 waren echter wel een stuk minder broedparen van deze twee soorten aanwezig.

In 2010 en 2014 heeft een weidevogelinventarisatie plaatsgevonden in deelgebied Bergboezem door VanderHelm Milieubeheer B.V. Hierin is het aantal broedparen vastgesteld van kwalificerende weidevogelsoorten. Van de grutto en tureluur is ook de BTS bepaald.

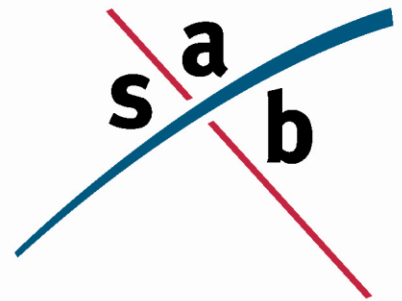
	Aantal broedparen 2010	% BTS 2010	Aantal broedparen 2014	% BTS 2014
Grutto	33	27	23	65
Tureluur	22	34	8	62
Kuifeend	3		7	
Veldleeuwerik	3		4	
Krakeend	2		9	
Slobeend	2		5	
Gele kwikstaart	1		6	
Graspieper	1		0	
Zomertaling	1		1	
Kemphaan	0		0	
Wulp	0		0	
Watersnip	0		0	
Wintertaling	0		0	

Navolgende tabel uit Altenburg & Wymenga (2005) geeft een dichtheid aan broedparen weer van goede weidevogelgebieden. Weidevogelgebied Bergboezem is ook ongeveer 100 hectare groot. Derhalve kan bepaald worden dat de dichtheden van grutto's en tureluurs goed zijn, maar die van slobeend, zomertaling, kemphaan en watersnip te laag is. De kwaliteit van het weidevogelgebied kan derhalve nog verhoogd worden.

	Dichtheid (aantal paren/100 ha) goed weidevogelgebied
Grutto	20 – 30
Tureluur	10
Slobeend	5 – 10
Zomertaling	2 – 5
Kemphaan	2 – 5
Watersnip	2 – 5

Zover bekend wordt de Bergboezem ingericht als weidevogelgebied. Specifieke maatregelen die getroffen gaan worden en van belang (positief dan wel negatief) zijn voor de weidevogels zijn (www.degroenzoom.nl):

- De Bergboezem zal ingericht worden als calamiteitenberging. Verwacht wordt dat eens in de 10 à 15 jaar de Bergboezem onder water gezet zal moeten worden omdat omliggende gemalen het water niet meer af kunnen voeren vanwege hevige regenval. Als de Bergboezem tijdens de broedperiode onder water gezet dient te worden, heeft dit tot gevolg dat alle jonge weidevogels verloren zullen gaan;
- Rondom het gebied zullen fiets- en wandelpaden worden aangelegd. Fietspaden werken verstorend op broedende weidevogels vanwege de aanwezigheid van mensen. In Altenburg & Wymenga (2005) wordt uitgegaan van een verstoringszone van 100 meter rond het fietspad. De aanleg van het fietspad kan leiden tot een lager aantal broedparen van weidevogels in de Bergboezem.

- Er worden natuurvriendelijke oevers aangelegd. Hierdoor ontstaat aan de oevers een plasdras-situatie. Dit is gunstig voor een aantal soorten weidevogels. Door deze maatregel kan het aantal broedparen van weidevogels in de Bergboezem toenemen.

Voor de nieuwe situatie in de Bergboezem zal een beheerplan opgesteld worden. Het type beheer heeft veel invloed op de geschiktheid van het gebied voor weidevogels. Aangezien volgens de nulmeting (2015) de te behalen kwaliteitsklasse over zes jaar als 'goed' behouden dient te blijven, wordt in dit rapport ervan uitgegaan dat een goed weidevogelbeheer gevoerd zal gaan worden. Dit weidevogelbeheer dient in ieder geval gunstig te zijn voor de grutto, de weidevogel met de meeste broedparen in de Bergboezem, maar gezien het bovenstaande kan het beheer van het deelgebied zo worden aangepast dat het een geschikte broedlocatie wordt voor meer soorten weidevogels ten opzichte van de huidige situatie. Derhalve kan- om tot een goed weidevogelbeheer te komen- worden uitgegaan van de volgende beheersmaatregelen:

- Het toepassen van een mozaïekbeheer:
 - 60 tot 70% van de oppervlakte wordt gemaaid;
 - 30 tot 40% van de oppervlakte wordt beweid, dit dient plaats te vinden op percelen zonder nesten;
 - Het mozaïek wordt gerealiseerd door maaitrappen aan te leggen (bijv. 15 mei, 1 juni, 15 juni en 1 juli);
 - Er dient voldoende kuikenland (in periode van half mei tot half juni lang gras van langer dan 18 centimeter) aanwezig te zijn. Optimaal aantal hectare kuikenland is 0,5 tot 0,7 hectare per gruttobroedpaar;
 - Het weidevogelgebied dient bemest te worden. 15 tot 20 ton vaste mest per hectare per jaar wordt als optimaal beschouwd;
 - Oppervlakte plasdras (bijv. greppels en slijkige slootkanten) van 0,5 hectare per 100 hectare weidevogelgebied.
- Een goede verhouding van kruidenrijkdom en vegetatiestructuur
 - Er is een trade off tussen hoge bemestingsgraad wat leidt tot veel regenwormen (voedsel voor volwassen weidevogels) en lagere bemestingsgraad (≤ 100 kg stikstof/ha) wat leidt tot een hogere kruidenrijkdom en daardoor meer insecten (voedsel voor kuikens). Beide typen grasland dienen aanwezig te zijn;
 - Er dient een goede vegetatiestructuur te zijn; plekken van hoge en lage vegetatie binnen een perceel (dit staat los van de maaitrappen in het mozaïekbeheer);
 - Verruiging van percelen dient voorkomen te worden.
- Een optimale vochttoestand en waterbeheer. Hier dient een onderscheid gemaakt te worden tussen (zeer) kritische soorten (kemphaan, watersnip, slobbeend, zomertaling) en de overige wat minder kritische weidevogels (grutto, tureluur, wulp, kuifeend, veldleeuwerik, graspieper, gele kwikstaart, krakeend, wintertaling). Zie navolgende tabel. Belangrijk is dat grondwaterstand voor (zeer) kritische soorten ervoor zorgt dat het hele spectrum aan weidevogels bereikt kan worden. De grondwaterstand voor minder kritische soorten is het meest optimaal voor deze soorten, maar vrijwel niet geschikt voor (zeer) kritische soorten.

SAB • Arnhem

bezoekadres
Frombergdwaarsstraat 54
6814 DZ Arnhem

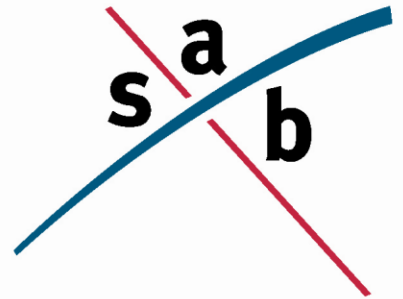
correspondentieadres
Postbus 479
6800 AL Arnhem

T [026] 357 69 11
F [026] 357 66 11
I www.sab.nl
E arnhem@sab.nl

KvK Arnhem 09122123

SAB • Amsterdam

SAB • Eindhoven

Een en ander wordt nader bepaald in het nog op te stellen beheerplan.

In deze tabel is de optimale (voor minder kritische soorten) en de vereiste (voor (zeer) kritische soorten) grondwaterstand in het voorjaar weergegeven. Minder kritische soorten kunnen ook een grondwaterstand van de (zeer) kritische soorten verdragen, maar niet andersom.

	Grondwaterstand april [cm onder het maaiveld]	Grondwaterstand mei en juni [cm onder het maaiveld]
(zeer) kritische soorten	0 – 20 + plasdras	≤ 50 – 60
Minder kritische soorten	20 – 40 (80 – 100)	45 – 60 (80 – 100)

Gezien bovenstaande eisen en de broedvogelgegevens van weidevogels van de Bergboezem kan worden geconcludeerd dat in de huidige situatie het weidevogelgebied (vrijwel) niet geschikt is als broedlocatie voor (zeer) kritische weidevogelsoorten. Minder kritische weidevogelsoorten broeden in grotere getalen. Uit bovenstaande eisen blijkt vooral een verschil in waterbeheer in deze situatie het verschil te maken tussen aan- of afwezigheid van succesvolle broedparen van (zeer) kritische weidevogelsoorten. Uit het beheerplan moet blijken wat voor waterbeheer gevoerd zal worden. Als het mogelijk is dat in de Bergboezem verschillende delen een verschillende grondwaterstand hebben, is het zeer gewenst om alle grondwaterstanden uit bovenstaande tabel in de Bergboezem terug te laten komen. Hiermee wordt ervoor gezorgd dat enerzijds de grutto (nu meest voorkomende weidevogel) een optimaal gebied behoudt, maar dat ook (zeer) kritische soorten een geschikt broedbiotoop aantreffen. Alle kwalificerende weidevogelsoorten komen immers voor in het deelgebied.

N14.02 Hoog- en laagveenbos

Volgens verspreidingsgegevens van waarneming.nl komt in de omgeving van het plangebied reeds de kwalificerende plantensoort poelruit voor. De kans is reëel dat bij de realisatie van het hoog- en laagveenbos deze soort zich in het plangebied zal vestigen.

Voor wat betreft vogels komen volgens waarneming.nl reeds de blauwborst, grauwe vliegenvanger en grote bonte specht voor in het plangebied. In de omgeving zijn reeds aanwezig de boomkruiper, gekraagde roodstaart, kleine bonte specht, matkop, nachtegaal en wielewaal. Gezien de kleine afstand tussen de waarnemingslocatie van deze soorten en het plangebied is de kans reëel dat deze soorten zich in het plangebied vestigen als het hoog- en laagveenbos zich verder ontwikkelt.

SAB • Arnhem

bezoekadres
Frombergdwaarsstraat 54
6814 DZ Arnhem

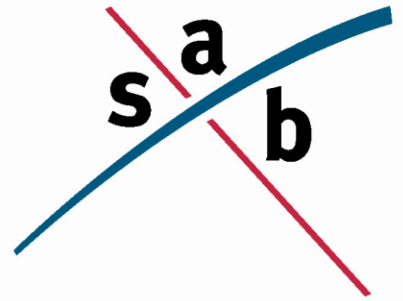
correspondentieadres
Postbus 479
6800 AL Arnhem

T [026] 357 69 11
F [026] 357 66 11
I www.sab.nl
E arnhem@sab.nl

KvK Arnhem 09122123

SAB • Amsterdam

SAB • Eindhoven

GERAADPLEEGDE LITERATUUR

Altenburg & Wymenga, 2005. Kwaliteitscriteria voor weidevogelgebieden, met toetslijst. A&W-rapport 412.
Altenburg & Wymenga ecologisch onderzoek bv, Veenwouden.

Nulmeting Groenzoom, 2015. Projectnummer 225203.

www.portaalnatuurenlandschap.nl

www.vlindernet.nl

www.waarneming.nl

BIJLAGEN

Bijlage I: Natuurtypen en beheerontsluiting, buro de wilde ruimte

Legenda

..... beheerontsluiting

++++ rasters

Bruggen

■ géén beheerverkeer | b&o brug NIET in opdracht

■ géén beheerverkeer | b&o brug in opdracht

■ wél beheerverkeer | b&o brug NIET in opdracht

■ wél beheerverkeer | b&o brug in opdracht

hekken

● klaphek

● landhek

● landhek + klaphek

Natuurtypen

■ hoog- en laagveenbos

■ bosplantsoen

■ bloemrijke dijk (alleen schapenbegrazing)

■ bloemrijke dijk

■ kruiden- en faunairijk grasland

■ overige groen

■ weidevogelgrasland

■ moeras (rietlanden)

■ open water

Bijlage 2: Natuurtypen en beheerontsluiting

UAV-gc contract beheer, ontwikkeling en onderhoud Groenzoom

Opdrachtgever: Gemeente Lansingerland
Datum: 10-02-2015
Versie: D1.0

